

d en van
heel ver-
de notie
zulk een
naar moet
o 1 o 1 o
paradijs
raam ont-
zoodende
juist zijn,
put door-
waarin ze

le gerech-
id uit het
den weg
(n.l. van
weg der
le gerech-
wordt
heid door
of." (77)
heid naar
verschul-
prestatie
oel, maar
der eigen
De spits
le omme-

arom is
wege het
Adam was
or God").
in het
la heilige
maakt den
aanbaren
ok recht-
vloek,
eld is, die
g tot een
en en ge-

r in geen
t hij met
n beden-
theolo-
om dit te
telijk ver-
gheid").
ogen elk
lijk is en
het ver-

mèt zich,
ristus
ld. Onze
us' ge-
n vanuit
mijn ge-
vinden
dadelijke
vloek,
e gehoor-
leven van
eten van
scheiden,
om iets
ine vrij-

is gericht
k zeggen.
het kruis
het kruis
baring
enbaring
ngen den
k Gods
stateeren,
entreeren
een diep
gegevens
de dogma
merkelijk
zonder
t uit de
heeft ge-
met de
met als

pag. 487:
Sünders
ergehen,
ng". Ove-
ens Böhl
ilde Got-
en.
merbrief,
sch eines
zu „rüh-
las Para-
umgehen.
erechnet"
des Men-
las Wohl-
higefällig
ag. 85/86.

gevolg, dat hij niet gekomen is tot een werkelijke reformatorische critisch-dogmatische beschrijving van dit dogma der Kerk.

Ten diepste wreekt zich het ontbreken van zin voor schriftuurlijke kritiek in zijn weergave van de dialectische theologie het meest. Reeds eerder liet Berkouwer blijken, dat hij een ontwikkeling ten goede in Barths theologie meende te mogen constateeren. Hij laat dat ook in dit boek weer doorschemeren. Zoo in een uitspraak als deze: „En de veel voorzigtiger formulering in Barths latere dogmatiek over het „menschelijk” geloof wijst er wel op, dat we in de jaren 1920—1930 met sterk reactionnaire en voorloopige formuleringen te doen hebben. Het is ons hier echter niet te doen om 'n beschrijving van dezen ontwikkelingsgang, maar om het probleem als zodanig.” (182) Is dit waar? Is Barth op de kardinale punten van geloof, openbaring en verzoening, tijd en eeuwigheid ook maar iets veranderd? Wij gelooven het niet.

Bovendien, de ontwikkeling van Barths verkiezingsleer had Berkouwer in dezen wel moeten waarschuwen. Die komt n.l. bedenkelijk dicht in de buurt van de oer-oude ketterij van het universalisme. Tweemaal geeft Berkouwer een beschrijving van Barths verkiezingsleer in dit boek en beide malen is zijn kritiek daarop uiterst zwak. De eerste maal bespreekt hij Barths beschouwingen over Christus als het „speculum electionis”, de spiegel der verkiezing. Volgens Barth zouden wij over het decreet van verkiezing en verwerping niet kunnen spreken dan samengetrokken in de verkiezing en verwerping van Christus Jezus. Brunner merkte daar nog van op, dat „eine solche Lehre nirgends in der Bibel zu finden ist”.

Maar Berkouwer komt niet verder dan de voorzichtige opmerking: „Nog afgezien van de consequenties van zijn verkiezingsleer, die hem telkens weer brengt aan de randen der apokatastasis (universalisme) kunnen we vragen of hier inderdaad aan de diepte en ernst van het Schriftuurlijk getuigenis recht wordt gedaan” (172). Opnieuw stelt Berkouwer Barths verkiezingsleer aan de orde in het laatste hoofdstuk van zijn boek. Hij begint daar te poneeren, dat het duidelijk is, dat Barth in zijn dogmatiek „voortdurend bezig is met het probleem van geloof en Openbaring. Juist om die correlatie te handhaven, verwerpt hij met zooveel nadruk het „absolute decreet” waarvan hij zegt, dat men er niet in gelooven kan” (209). Nu daargelaten of Barth de gereformeerde verkiezingsleer niet caricaturiseert, gelooven wij, dat Barth niet bezig is de correlatie van geloof en openbaring te handhaven, maar dat hij veeleer begonnen is die correlatie grondig op te heffen en dat hij daardoor heel den inhoud van de Schriften vermindert en verwingt. Maar bepaald zwak vinden wij Berkouwers kritiek op Barths verkiezingsleer, als hij tenslotte concludeert, dat Brunner in de overigens onvolledige formuleringen „gewezen heeft op een vacuum in Barths verkiezingsleer, een vacuum, dat den ernst der correlatie tusschen geloof en Openbaring raakt en het meest scherp aan den dag treedt in de visie van Barth op het „ongeloof” (211). We houden het dan liever maar met den professor designatus Dr A. D. R. Polman, die heel wat scherper critiek oefent op dit moderne universalisme, dan zijn a.s. collega aan de Vrije Universiteit.³⁾

³⁾ In Onze Nederlandsche Geloofsbelijdenis, Francker, z. j., waarin Polman een uitvoerig exposé van Barths verkiezingsleer geeft en die heel wat scherper veroordeelt dan Dr Berkouwer. Zoo op pag. 235: „De volle consequentie van het standpunt van Barth wordt duidelijk in zijn beschouwing over de verworpenen. Nergens in de Schrift wordt aan Christus' gemeente opgedragen tot ieder mensch te komen met de toezegging, dat hij een verkorene is. Nergens wordt in de Schrift ook maar gesuggereerd, dat de apokatastasis nog een open vraag zou zijn, waarop God alleen het antwoord in zijn vrije beslissing geven kan. Hier weersprekt Barth Christus Zelf in het aangezicht.”

GRONINGER Brieven

Amice frater,

De moderne mensch van thans heeft de zekerheden van de vorige en het begin van deze eeuw verloren. Inzonderheid tengevolge van de wereldoorlogen, die zijn geloof in den „voortgang” der natuurwetenschap, en andere afgoden meer, hebben geschokt.

Hij is thans, naar de wijzen van dezen tijd zeggen, de „onbegonnen mensch”, die verteerd wordt door angst.

En nu zijn vele wijzen en „vooraanstaanden” al den dag bezig om dien mensch weer een veilig tehuis hier beneden te bouwen.

De een zegt: zie, de moderne mensch heeft zijn autonomie op God veroverd, maar is nu overgeleverd aan de ontzettende werkelijkheid, die hij met zijn eens zoo machtige rede niet meer kan beheerschen of verstaan. Hij is op zichzelf teruggeworpen en „door een uit eigen kracht onherstelbare innerlijke vormloosheid bedreigd, moet hij te midden van het Zijn opnieuw tot zichzelf komen”.

Tot zichzelf komen.

De Heilige Schrift spreekt ook van een „tot zichzelf komen”.

Onze Heiland deed zulks in de gelijkenis van den verloren zoon.

„En tot zichzelf gekomen zijnde, zeide hij”. Lukas 16.

Maar die verloren zoon ging daarna niet tot zichzelf, maar tot zijn vader.

En dat wil de moderne mensch niet.

Hij is, zegt dan de eene moderne wijsgeer, „op zichzelf teruggeworpen”, volkomen eenzaam, zonder eenige hulp, midden in den dood, die de eenige werkelijkheid is. En nu moet hij in zijn trots zeggen: daar sta ik nu, en ik verhef mij daarop.

Maar dan is er een andere, die het in deze „binnenruimte”, waarin de mensch zich al maar tot zichzelf richt, niet kan uithouden. Daar is een „eindigheid”, maar ook een „oneindigheid”, die hij zelfs wel God wil noemen, en nu moet de mensch in de spanning tusschen die twee den weg der vrijheid zoeken. Dat is Jaspers, die nu een zeer interessant boek over „Oorsprong en doel der geschiedenis” heeft geschreven. Ik vertel er U nog wel eens van.

Hij wendt zich tot de historie om uitkomst. Nu is dat wel vaker gebeurd, bijv. in de vorige eeuw; in de wijsheid, die men „historisme” noemt, maar toen liep dat op een groot ongeluk uit. Ik denk nu maar aan het jaar 1848 met zijn ontzettende revoluties.

De geschiedenis is als vluchthaven voor den modernen mensch tegenwoordig wel in de mode. Ik sprak u reeds van den Engelschen historicus, Toynbee, dien men soms wel meent een christen te zijn, omdat hij veel over de Heilige Schrift spreekt, waarbij men vergeet, dat de Bijbel tegenwoordig heel erg misbruikt wordt door vele valsche profeten en die zijn het gevaarlijkst.

Er is nog weer zoo'n wijze gekomen van dezelfde familie, n.l. Reinold Niebuhr met zijn „Faith and history” — geloof en geschiedenis — waaromtrent ik ook nog nader iets hoop te vertellen.

Toen Hitler nog in zijn volle grootheid stond en Mussolini, was er in Duitschland een wijsgeer, Hans Heyse, die ook een veilig tehuis had voor den „onbegonnen” mensch. Hij behoorde zich als massamensch te zien en het veilig tehuis was de volstrekte staat met zijn leider en zijn oorlogen.

Gevaarlijk leven, zei Mussolini, dat is het ware.

Wij hebben van 't einde van deze tyrannen gelezen.

En die totalitaire staat met zijn oorlogsdreiging bevat den menschen niet heel erg. Daar ligt nu thans, zegt men, het gevaar in den vorm van het communisme. En daartegen moeten nu alle menschen in West-Europa zich verdedigen. Wij moeten „Europeesch” gaan denken en handelen. Denk maar aan den „Raad van Europa” en aan de Uno, die de rechten van den mensch eens voor goed zullen vaststellen en daarop een nieuw veilig tehuis voor den onbegonnen mensch zullen bouwen.

Maar zal dit geschieden, dan moet er eerst een andere veiligheid nog zijn en dat is de vrede. Vrede, gezien als afwezigheid van oorlog.

Als er weer vrede is, vriendelijke samenwerking van alle volken, dan komt er ook weer de rust, naar welke de onbegonnen mensch zoo haakt. Hij moet weer eens op adem komen, om met zichzelf gereed te raken.

Het heeft U zeker ook getroffen, dat dit doel ook wordt nagestreefd op „christelijke” manier. Daar is een internationale christelijke vredesbeweging: Mouvement Chrétien pour la Paix.

En nu is hier in ons land een afdeling van die internationale operiecht. Verschillende „vooraanstaande persoonlijkheden” in ons land zijn tot die afdeling toegetreden. Zoo bijv. het antirevolutionaire en het christelijk historische lid van den Raad van Europa.

Voorts is er bij de secretaris van den oecumenischen raad van kerken in Nederland en de secretaris van het verbond van Prot. Chr. werkgevers.

En de spreker op de eerste vergadering was Prof. Dr van der Molen van de Vrije Universiteit, die, zooals gemeld wordt, in een helder betoog heeft aangegeven, waarom het in de toekomst zal gaan.

Hier is dus het nieuw veilig tehuis voor den onbegonnen mensch: de vrede. Geen oorlog meer, maar samenwerking der volken op grond van de saamhorigheid, die dan 'n eerste voorwaarde is genoemd voor goede internationale samenwerking.

Nu wordt gezegd, dat de internationale christelijke vredesbeweging zich distantieert van bewegingen, die in humanistische en antimilitaristische wateren zijn verzeild. Maar al is er distantie, de antithese is er niet, want men kan zeer goed federatief samenwerken. Samenwerken dus met humanisten en antimilitaristen, want het doel is daar één.

Prof. Dr van der Molen heeft inderdaad in een helder betoog de beginselen dezer christelijke vredesactie uiteengezet. Dat kan zij. Een andere vraag is, of dit helder betoog gehoorzaam is aan de Schrift. En die vraag mogen wij, helaas, niet toestemmend beantwoorden.

De professor heeft drie beginselen genoemd, die het fundament moeten bieden. Saamhorigheid, gerechtigheid, medeverantwoordelijkheid.

Allereerst de saamhorigheid van het menschelijke geslacht, waarover de kerken en de christenen veel te weinig hebben nagedacht. Die saamhorigheidsgedachte ligt in de Scheppingsorde.

Vergeten werd echter, dat er ook een val was, en er een herschepping is door het werk van onzen Heiland en Heere Jezus Christus.

En een Babel, waar God de menschheid splitste en in volken en staten uiteen deed gaan. De vraag is waar de saamhorigheid der menschheid ligt. Allereerst zeker in het scheppingsverbond, doch ook in den val. En nu rust de mogelijkheid, dat er eenige saamhorigheid zijn kan, eenige vrede, eenige grond voor den voortgang der historie, in de doorboorde handen van den Christus der Schriften. Wien alle macht is gegeven in den hemel en op de aarde. Denken de internationale christenen daar wel aan?

Blijkbaar niet, want daar werd niet gesproken van den Christus der Schriften, voor Wien alle vorsten en volken zich moeten buigen zal er waarachtige vrede zijn voor eenigen mensch, doch van Zijn gebod: hebt uw naaste lief als uzelf en God boven alles. Zelfs de Schriftuurlijke orde in het Woord des Heeren werd omgekeerd. Want de Schrift zegt: hebt God lief boven alles en den naaste als u zelve.

Dit is van allesbeheerschende betekenis.

Als de christen den naaste zoo vóór wil laten gaan, is de distantie tusschen hem en Kant of Brunner, om een wijze uit het verleden en een uit onzen tijd te nemen, reeds verdwenen.

Kant grondde zijn „eeuwigen vrede” ook op het fundament der naastenliefde: handel zoo met de menschen, als gij zelf wilt behandeld worden. En Brunner komt voor zijn ethiek tot de conclusie: godsdienst is menschen dienst; menschen dienst godsdienst.

En als gezegd wordt: de christenen dienen den nood der wereld tegemoet te treden met den vrede, die in hun eigen hart leeft, omdat de groote vredestichter Jezus Christus dien geschonken heeft, dan geloof ik niet, dat men met eenigen humanist in de samenwerking eenige moeite hebben zal. De distantie is er niet meer.

Het „orthodoxe” christendom is van het vrijzinnige dan, om een bekend woord te gebruiken, tot op een gekloofd haar niet meer te onderscheiden.

Vooreerst wordt hier de vrede, die daar is door het bloed des kruises — Col. 1:20 — op één lijn gesteld met den vrede, die niet anders is dan een afwezigheid van oorlog, den vrede onder de volken.

Hoezeer wij dan in de politiek achteruit zijn gegaan moge blijken uit de herinnering, dat, toen eens in de Tweede Kamer in een discussie over het probleem van oorlog en vrede, de zang der engelen: vrede op aarde, op vrijzinnige wijze werd misbruikt, de Talma aanstonds opstond, om de betekenis van den vrede, dien door Jezus Christus werd gewerkt, in het rechte licht te stellen. Maar in de tweede plaats wordt vergeten, wat de Heere zelf heeft gezegd over Zijn werk: „Meent niet, dat Ik gekomen ben om vrede te brengen op de aarde; ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard”. Matth. 10:34; Lukas 12:51.

Laten de orthodoxe vredesvrienden eens een proef met de waarheid en de werkelijkheid nemen, en vanuit hun distantie tot den humanist naderen, met wien zij dan federatief willen samenwerken, met de getrouwe belijdenis van Jezus Christus en Dien gekruist, met de belijdenis der vaderen; want zonder die belijdenis betekent de orthodoxie niets; zóó getrouw, als onze Heiland dit van hen en van ons allen eischt. Dan zullen zij bemerken, dat er heel iets anders is dan een zekere afstand, een distantie, maar dat er is de diepe tegenstelling, die tot de grootste vijandschap leidt en die de lieve humanisten en vreedzame antimilitaristen in woede doet opvliegen.

De Heere Jezus heeft tot Zijn discipelen niet gezegd: ziet, Ik zend u als schapen te midden van vreedelievende en geweldloze dieren; maar „in 't midden der wolven”. Matth. 10:16.

Ziet men nu in dien orthodoxen kring niets meer van de geweldige tegenstelling onzer dagen; van de toescherping der door God gestelde antithese, naarmate wij meer naderen den grooten dag der toekomst van Christus?

Zien zij niet den schrikkelijken afval van onzen tijd, die zich juist weer uit in den hoogmoed van den humanist, die den mensch op zichzelf teruggewerpt, ondanks allen vromen schijn?

En op wien het woord van Jaspers toch ook in heel die vredesbeweging van toepassing is: niet meer de geopenbaarde Godheid, van Wien alles afhankelijk is, niet de wereld welke daar is, maar h e t e e r s t e i s d e m e n s c h ?

Niet anders dan in de goddelooze negentiende eeuw.

Een volkenrechtdeskundige, Laurent, zelve een echte humanist, merkte eens op: onze tijd leidt tot erger dan tot het atheïsme. De godloochenaar vecht nog tegen God. Er ligt nog een erkenning in, dat Hij is, maar in onze dagen negeert men God. Hij bestaat niet meer. Zoals Nietzsche het zei: God is dood, en wij menschen hebben zelf het stuur in handen genomen. Heel erg is het nog niet gelukt, spotte eens prof. Ovink. Dat geldt ook van deze vredesactie.

Met hartelijke groeten en heilbede, uw toegenegen
MARNIX.

KERKNIEUWS

Beroepen te:

Hardenberg, 8. de Waard te Maassluis,
Grootegast, J. Kok te Noordbergum.

Aangenomen naar:

Stadskanaal—Stadskanaal-Pekelderweg, P. Lok te Zaamslag.